

Prețuirea

În întreaga țară, pe scenele teatrelor, la radio și la televiziune, în cenaclurile literare ale elevilor și în reuniunile omagiale ale scriitorilor, în paginile revistelor de cultură și prin tomurile ce ies de sub teascurile tipografiilor, are loc sărbătoarea de suflet românească a cinstirii poetului național Mihai Eminescu, intrat — cum bine s-a zis — în cel de al doilea secol al nemuririi sale. Cu greu ne-am putea imagina astăzi un om al acestei țări, care să nu vibreze la auzul numelui Său, să nu simtă înfiorarea și încântarea fără de seamăn a muzicii versului Său, ori să nu se fi pătruns, în adâncul ființei sale de taină, de acea modelatoare simțire eminesciană, consonând cu riul și ramul, cu izvorul și marginea mării, cu prețuirea trecutului și a pildelor înaintașilor în tot ceea ce țara a avut și are de apărut pentru neștirbita păstrare a ființei sale naționale.

Ni se pare — și este, desigur — firesc, ca Ipoteștii Botoșanilor să fi devenit, mai cu osebire în acest an și în aceste zile, loc de pelerinaj, de migăloasă reconstituire ambientală într-o smerită aducere aminte, dar și loc de activă confruntare a opiniilor, derivând din neostenita scrutare a universului operei poetice, dramaturgice, publicistice, relevându-și o dată mai mult tulburătoarea-i coerență și unitate lăuntrică. Ni se pare — și este, desigur — firesc, ca la Teatrul „Mihai Eminescu” din Botoșani (inițiatorul, în urmă cu ani, al unei importante manifestări de cultură teatrală, dedicată restituirii dramaturgice) să se pună în scenă, din nou, fragmente ale dramaturgiei eminesciene, reunite acum sub titlul simbolic *Întemeietorii*, poezia și teatrul eminescian reinviind și pe scenele Teatrelor Naționale, din Iași, din Timișoara sau Cluj. Nimic din ce ne-a lăsat Eminescu nu ne este și nu ne poate fi indiferent, așa că, iarăși, ni se pare — și este, desigur — firesc să putem beneficia astăzi de noile și revelatoare tomuri ale monumentalei ediții Eminescu, începută de Perpessicius și continuată acum cu nu mai puțină fervoare și dăruire de cărturari de talia lui Petru Creția și D. Vatamanluc.

Să nu uităm însă că nu tot ceea ce ni se pare și este astăzi firesc ni s-ar fi părut măcar posibil în urmă cu două decenii și jumătate. Abia după 1965 și ca urmare a celui de al IX-lea Congres al partidului, valorificarea tradiției, cinstirea trecutului și prețuirea moștenirii noastre culturale au devenit parte integrantă a politicii de partid și de stat, însăși această politică revendicându-se drept continuatoarea celor mai bune tradiții de luptă ale poporului român pentru libertate, dreptate și neatințare, pentru integritatea și demnitatea ființei noastre naționale. Repusă în drepturi de politica partidului, cerința respectării adevărului istoric deschidea un larg câmp de acțiune nu numai istoricilor, ci și criticilor, teoreticienilor și istoricilor literari, editorilor și oamenilor de teatru, compozitorilor și cineaștilor, configurând importante direcții de acțiune culturală, profund patriotică, menite să ne restituie, odată cu adevărul despre trecutul nostru istoric, o întreagă tradiție și moștenire culturală, capabile să ne redea, la rându-le, odată cu ierarhia reală a valorilor și cultul valorii, sentimentul apartenenței la o continuitate spirituală națională, neignorându-și specificitatea latinătății și a statutului ei european.

Reeditarea clasicii în tiraje de masă și în ediții critice tinzând să acopere integralitatea operei lor, reeditarea lucrărilor fundamentale din domeniul criticii și istoriografiei literare, începând cu *Istoria literaturii române de la origini până în prezent* de George Călinescu, apariția operelor lui Iorga, Părvan, Xenopol, inițierea unor inestimabile serii editoriale precum *Biblioteca de filosofie românească*, au coincis cu o intensificare fără precedent a activității de traducere a celor mai importante opere din filosofia și literatura universală, ca și din estetica și teoria literară contemporană, asigurându-se astfel climatul cultural necesar valorificării optime a tradiției în contemporaneitate.

S-au tipărit și retipărit piesele dramaturgiei noastre clasice și

Înaintașilor

interbelice, ca și textele dramatice puțin cunoscute sau recent descoperite ale primilor noștri dramaturgi, au apărut cuprinzătoare antologii ale dramaturgiei contemporane, ale teatrului de inspirație istorică sau ale piesei românești într-un act, colecțiile *Teatru comentat*, *Rampa* și *Masca* ale Editurii „Eminescu” dînd și ele un puternic impuls cărții de teatru și de critică teatrală. N-au rămas la un moment dat mai prejos nici strădaniile teatrelor, dacă ne reamintim impresionanta premieră absolută a piesei *Danton* de Camil Petrescu la Teatrul Național din București, mai recentul spectacol al Teatrului „Bulandra” cu piesele *Occislo Gregoril...*, atribuită lui Samuil Vulcan, și *Barbul Văcărescul*, vinzătorul țării de Iordache Goleescu, ori contribuțiile deja amintite ale inimoasei scene botoșănene, impulsioniind restituiri dramaturgice, încă departe de a fi satisfăcătoare. S-au realizat, într-o fericită conjuncție, gale ale teatrului contemporan, ale dramaturgiei românești actuale și ale teatrului istoric, cinstirea trecutului și valorificarea tradiției aflîndu-se din nou, prin semnificația mesajului lor, în plină actualitate. Nicicînd, ca în ultimele două decenii și jumătate, dramaturgia românească și teatrul românesc n-au cunoscut o perioadă de mai mare eflorescență, tocmai reinmodînd, dacă nu toate tradițiile, în orice caz cele mai valoroase tendințe ale dramaturgiei și teatrului românesc interbelic, consolidîndu-se astfel bogata, prețioasă tradiție a școlii românești de teatru.

Departate de a constitui o îngrădire a spiritului creator, prețuirea și valorificarea tradiției au devenit adevărate arme de luptă împotriva închistării dogmatice, iar recuperarea și repunerea în drepturi a moștenirii noastre culturale au avut darul de a face inoperantă orice încercare de reînțoarcere la dogmatism. Pentru toți creatorii autentici tradiția n-a însemnat niciodată închistare izolaționistă și privire condescendentă în ograda culturilor vecine, ci, dimpotrivă, amplă deschidere spre universalitate, singura capabilă să situeze creația autohtonă în circuitul internațional al valorilor. Vorbim astfel, în teatrul românesc, de o tradiție a dramaturgiei noastre istorice ca și de una a comediei satirice de actualitate, dar vorbim și de tradiția marelui repertoriu universal, prezent și astăzi, cu realizări de prestigiu, pe cele mai importante scene ale țării. Chiar și cunoașterea promptă, operativă, a realizărilor marcante din dramaturgia universală contemporană și din teatrul european intră și ea în tradiția teatrului românesc, asigurîndu-i premisele competitivității pe plan mondial, demonstrată nu o dată cu strălucire în ultimele decenii.

Prețuirea trecutului înseamnă prețuirea identității naționale, reprezentînd tocmai de aceea un drept inalienabil și o expresie a libertății și suveranității fiecărui popor. Aflat aproape mereu, în decursul istoriei sale, la răscrucea imperiilor, a intereselor și a asupririlor de tot soiul, poporul român și-a păstrat limba și ființa sa națională tocmai pentru că a știut să-și apere și să-și cinstească trecutul și datina străbună. Tradiția prețuirii trecutului ține de firea și sensibilitatea, de ființa poporului român. Ține de Eminescu.

Nu întîmplător, în Mesajul tovarășului Nicolae Ceaușescu, secretar general al Partidului Comunist Român, președintele Republicii Socialiste România, cu prilejul Simpozionului omagial „Mihai Eminescu”, se spune: „Omagînd astăzi opera luminoasă a lui Mihai Eminescu — ca de altfel a tuturor marilor creatori din toate domeniile — avem datoră să dezvoltăm și să îmbogățim permanent, cu noi și noi creații, minunatul patrimoniu național — tezaur de gîndire înaintată, revoluționară, care, prin conținutul de idei și mesajul profund umanist și patriotic, reprezintă o contribuție de seamă la mobilizarea întregului popor în edificarea noii orînduiri, la formarea și educarea omului nou, înaintat, constructor conștient și devotaț al socialismului și comunismului în România”.

„T”